

A mi què m'expliques?

Com ens ajuden les *TIC* a
millorar l'expressió escrita de
l'alumnat de primer cicle
d'ESO?

Tutora: Carme Bové Romeu (cbove@edu.uoc)

Consultora: Ona Domènech Bagaria (odomenechb@edu.uoc)

Autor: Jordi Ferrer i Felis (jferrerf@edu.uoc)

Curs 2009 – 2010 (1r semestre)

Agraïments

Vull donar les gràcies a totes les persones que, d'una manera o altra, han intervingut en el procés de creació i elaboració d'aquest treball:

A la Carme i a l'Ona, per la seva paciència quasi infinita amb els meus lliuraments, per la dedicació constant en el seguiment de la meva feina i per tots els consells i les observacions, tan detallades i concretes.

A la Mercè Solé, per la seva guia semestre a semestre, pel suport, pels ànims quan em venien les ganes de plegar i per fer-me creure que valia la pena seguir el llarg viatge en aquest transatlàntic universitari.

Al meu pare, per la seva aportació a la meva formació acadèmica, amb l'esforç en la feina i els diners que tant van costar de guanyar. I a la meva mare, per la mateixa aportació, en forma d'estimació inqüestionable i de confiança en les meves possibilitats.

A la Zènia, per aguantar-me com a pare i com a mestre, i per perdonar-me totes les estones dedicades a la UOC durant aquests deu anys que no sempre he pogut compartir amb ella. I per fer-me veure que a la vida, de tant en tant, val la pena fer una mica de broma. I per estimar-me sense condicions.

Als companys i les companyes de l'Escola Guinardó, pel seu interès en la meva evolució acadèmica.

Als 63 exalumnes que m'han demanat que els afegixi com a amics del *facebook*, perquè encara els deu quedar un bon record del que van poder aprendre un dia amb mi.

Als nou-cents i escaig que encara m'han de demanar que els afegixi, per tot el que he pogut aprendre durant aquests vint-i-cinc anys a través d'elles i ells. I als trenta que han participat en aquesta activitat amb tant entusiasme.

Vull dedicar aquest treball al meu pare, perquè li devia aquesta segona carrera, tot i que hi arribo tres mesos massa tard... Per tant, el dedico a la seva memòria.

Índex

1. Introducció.....	p. 4
2. Marc teòric.....	p. 5
3. Les competències bàsiques.....	p. 10
4. La competència comunicativa i la competència digital.....	p. 12
4.1. Es pot aprendre llengua a través d'un bloc.....	p. 12
4.2. Un espai virtual per aprendre llengua.....	p. 13
4.3. Preparem el bloc.....	p. 14
4.3.1. Què en traiem, d'un bloc?.....	p. 15
4.3.2. “Blocar” sense “bloquejar”.....	p. 15
4.3.3. Seqüència didàctica i planificació de l'activitat.....	p. 16
4.4. Anàlisi de les aportacions.....	p. 19
5. Valoració dels resultats.....	p. 22
6. Conclusions.....	p. 23
7. Bibliografia / Webgrafia.....	p. 25
8. Annexos.....	p. 27

1.- Introducció

Fa uns quants anys, quan estudiava l'educació bàsica, un dels al·licients que tenia per als alumnes (tots nois, no es parlava encara de coeducació) la classe de llengua (en aquella època, la castellana, única oficial) era que, molt de tant en tant, la mestra – una dona que des de la meua mirada infantil era una persona gran, però que arribava amb el títol de magisteri acabat d'estrenar – ens deixava practicar un joc amb paraules que consistia a trobar, en un temps límit, uns quants mots començats per una lletra triada a l'atzar. Nosaltres en dèiem “jugar al concurs”, i el dia que “tocava” era festa grossa a l'aula. No recordo cap classe concreta d'ortografia, o d'anàlisi sintàctica, ni tampoc aquella en què ens van explicar la diferència entre homonímia i polisèmia, però sí que “almohada” porta hac intercalada i que és una paraula que té origen àrab...

M'he preguntat sovint per què em queda aquest record, a més d'alguns altres relacionats amb sessions “extres” a l'escola (passis de diapositives en una classe d'història, algun cine fòrum, sortides i visites a la ciutat, una obra de teatre...), i crec que la resposta és evident: aquestes activitats trencaven el ritme “normal” de les classes i eren una forma distesa, distreta i original de seguir aprenent, o, fins i tot, de sedimentar l'aprenentatge.

Però és clar que parlo d'un temps en què la tecnologia començava a badallar tímidament (només cal recordar que en moltes cases hi havia encara corrent continu de 125 i que tenir una màquina d'escriure elèctrica, i no una *Olivetti lettera 32*, era pràcticament un luxe). I, tot i que en aquell moment aquestes eren les noves tecnologies, el tren ha corregut molt de pressa en els últims trenta anys...

Ara, les nostres aules tenen una nova finestra oberta al món. I a través del vidre d'aquesta obertura acabada d'estrenar hi pot entrar i en pot sortir quasi de tot. La gràcia que té per a nosaltres és que és ràpid, eficaç i força segur. La que té per als nois i les noies que aprenen és que és nou, atractiu i senzill d'utilitzar. I cal aprofitar aquestes condicions de les dues bandes.

Per què fer servir les noves tecnologies de la informació i la comunicació a l'aula? Perquè hi són, per aprofitar-les, per treure'n tot el suc que ens puguin oferir, per eliminar la tan coneguda i típica feixuguesa de les classes de llengua, per aconseguir un aprenentatge més eficient, basat en la pràctica i en la rectificació dels errors. I si es pot fer amb eines noves i estimulants, el resultat serà encara més operatiu.

Per què cal que millorin les noies i els nois de les nostres aules la seva expressió escrita? Perquè en el món de la comunicació és imprescindible que es puguin fer escoltar i

Treball de fi de carrera

entendre, ja que només així, quan es garanteixi el funcionament correcte de la via entre emissor i receptor, es podra assegurar també l'acompliment de l'acte comunicatiu.

L'únic inconvenient d'aquesta l'experiència (malgrat que és una premissa que coneixem de sobres i no ens ha d'espantar, sinó estimular a seguir innovant) és que, tot plegat, esdevindrà obsolet d'aquí a poc temps, si no som capaços d'actualitzar contínuament les nostres metodologies i les eines amb les quals treballem amb l'alumnat. Només d'aquesta manera podrem garantir que la base del treball és correcta i que els objectius marcats segueixen sent el punt de referència per seguir el camí adient de l'aprenentatge de la llengua.

2.- Marc teòric

Podem considerar que estem immersos en una *societat digital*, que, molt especialment en les dues últimes dècades, ha provocat un canvi de rumb espectacular en les eines, els mitjans, les formes i les estratègies de la comunicació oral i escrita. Jocs d'ordinador, de *Ds* i de *play*, missatges *sms*, *weblogs* i *fotologs*, fòrums i pàgines *web*, *xats* i *podcasts*... han canviat el nostre vocabulari, i també els espais per emetre les nostres idees i opinions. Els nois i les noies de les nostres escoles han nascut, pràcticament, amb connexió contínua a la xarxa Internet, són nadius digitals. Cal tenir-ho present en les nostres didàctiques de la llengua.

Diu Nicholas Negroponte, citat per Ramon Barlam en un seminari a Barcelona¹, que si un cirurgià de fa cent anys aparegués de sobte en la nostra societat, i en el moment present, no reconeixeria un quiròfan actual, i que si, en canvi, ho fes un mestre, notaria molt pocs canvis en una aula escolar. I això que, com deia més amunt, les variacions que s'han produït en els últims anys són espectaculars. L'escola, l'institut, han d'estar a l'avantguarda de la societat, perquè formen els futurs ciutadans d'aquest món sotmès a canvis cada cop més ràpids i intensos.

Les novetats que ha aportat aquesta *era digital* també han canviat els hàbits comunicatius dels nois i de les noies: fins que l'ensenyament no va ser obligatori, la comunicació oral prevalia per sobre de l'escrit, i els missatges arribaven força més tard que ara al receptor. En l'actualitat, l'acte comunicatiu es pot produir de forma immediata, des d'un extrem a l'altre del món.

¹ DIVERSOS AUTORS. *Ensenyar i aprendre llengua en la societat digital*. A: Actes del seminari. Barcelona, 6 i 7 de juliol de 2006. Vic: Eumo, 2007 (p. 15)

Treball de fi de carrera

Els canvis que introdueixen les TIC i les xarxes socials a Internet en els joves són tan espectaculars que, fins i tot, Glòria Sanz Pinyol, autora de la UOC i veterana en el camp de la didàctica de la llengua (al costat d'experts de la talla de Daniel Cassany), es demana una llicència d'estudis per investigar aquestes modificacions tan extraordinàries. En la sol·licitud expressa que *“aquest projecte pretén observar les pràctiques escrites de l'alumnat de secundària a la xarxa, per tal d'analitzar els usos que els adolescents fan dels nous entorns de comunicació escrita, amb l'objectiu d'incorporar-los a l'activitat docent”*.

Per bé que l'objectiu del nostre treball s'hi acosta, només vol ser un petit intent d'aproximació a aquesta idea, i pretenem fer un modest estudi sobre els usos lingüístics dels alumnes en les noves xarxes socials, i una proposta didàctica a partir d'aquests usos.

Una de les qüestions principals consisteix a comprovar que realment els nois i les noies de 12 i 13 anys escriuen i llegeixen. I resulta que llegeixen i escriuen molt, ja que, malgrat que en els últims anys s'ha estat insistint molt en la idea que la cultura de la imatge està substituïnt la de la paraula en els nous mitjans de comunicació, sembla que la realitat és una altra ben diferent. Precisament, la participació en aquestes anomenades noves tecnologies de la informació i la comunicació implica l'ús del llenguatge escrit, sense el qual no s'hi pot interactuar. Els adolescents escriuen les seves opinions i les sensacions que tenen i viuen en els *photoblogs* (que vénen a ser uns espais virtuals regits per una fotografia, que pot anar canviant diàriament, sota la qual el propietari de la imatge escriu un comentari, respost per qualsevol altre navegant virtual), en *blogs* (el mateix, però sense que la fotografia tingui un pes tan essencial), fòrums (espais de participació), vídeos de *youtube* (amb possibilitat de comentaris personals) i molts altres espais de la xarxa.

El problema, en tot cas, ve pel fet que hi ha un ús de la llengua escrita sense un control estricte (ni gramatical, ni ortogràfic, ni lèxic...), de manera que el llenguatge flueix lliure, fresc, espontani, natural... Cal aprofitar-ho, per poder-los ajudar a produir bons textos, correctes, precisos i coherents.

Es pot millorar l'expressió escrita dels alumnes a través de canals diferents dels habituals a les aules (correcció de deures, controls de feines, exàmens, tests...)? Aquí voldríem creure, no solament que és possible, sinó fins i tot que és millor fer-ho així. Més eficaç, més efectiu, més durador. Deia Oscar Wilde que no existeixen més que dues regles per escriure: tenir alguna cosa a dir i dir-la. Per tant, deduïm que, per fer-ho, només ens caldrà tenir un motiu. I nosaltres els l'hem de donar.

Zoltán Dörnyei, en un magnífic treball a propòsit de la motivació a l'aula (tot referint-se concretament a l'aprenentatge de les segones llengües) ens recorda que els

Treball de fi de carrera

docents som els responsables últims d'aquesta motivació, i que els programes de formació de formadors en segones llengües haurien de contenir en els seus plans d'estudis el desenvolupament de competències de motivació dels alumnes. Diu Dörnyei que la responsabilitat de motivar els alumnes “és de qualsevol professor que pensi en l'evolució a llarg termini dels seus alumnes”². I, plantejat d'una altra manera, no es pot garantir l'aprenentatge si no és a llarg termini, perquè els nois i les noies de les nostres aules puguin desenvolupar les competències lingüístiques i comunicatives que marca el currículum d'educació secundària vigent. Els nostres objectius educatius, com a mestres de llengua, no poden anar dirigits a complir-se únicament en el moment en curs, sinó a vincular-se al futur més allunyat possible de les aules.

Claudi Fuster, un professor de llengua anglesa de secundària a l'IES Tarradell, tot explicant una experiència personal a l'hora de crear i desenvolupar un material didàctic per als seus alumnes, afirma que una de les darreres fases en l'ensenyament arriba quan l'aula passa a formar part de l'ordinador (i no a l'inrevés) de manera que “els ensenyaments-aprenentatges emanen dels continguts que es poden trobar a la xarxa, perquè la gran revolució [...] fou la connexió dels centres a Internet”³. Tenim (quasi) tot el coneixement del món tancat dins d'una capsa, una mica com si fos aquell somni antic dels enciclopedistes del segle XVIII... Per tant, per què no aprofitar que les “capses” són dins de les aules i damunt de la nostra taula de treball?

La paraula *motivació* està relacionada, etimològicament, amb el substantiu *motiu*, de manera que potser sí que els nostres adolescents estaran més motivats si tenen un objectiu, una fita per escriure. Fòrums, fotolog, facebook, sms, correu-e, intranet... Són mots - i conceptes - que ja formen part de les seves i les nostres noves vies de comunicació, de manera que no solament no podem obviar-les, sinó que hauríem de saber-les aprofitar. Són noves xarxes de relació que fan (fem) servir de forma quotidiana, i que no es poden deslligar de la necessitat de comunicar-se, vinculada, alhora, a l'aprenentatge. Ens consta que els nois i les noies de les nostres aules hi participen activament. Tots els coneixen, i pràcticament tots, en algun moment o altre, han escrit a la xarxa alguna frase o text elaborat personalment. Ho fan habitualment, per entrar voluntàriament en el procés de comunicació amb els seus companys i les seves companyes.

² DÖRNYEI, Z. *Estratègies de motivació a l'aula de llengües*. Barcelona: UOC, 2008. (p. 44)

³ FUSTER, C. "Usos d'Internet en un context multilingüe. L'evolució d'una experiència a l'educació secundària". *Articles de Didàctica de la Llengua i la Literatura. Xarxes per aprendre llengua*. Graó (2008), núm. 44. (p. 96)

Treball de fi de carrera

També hi ha força pàgines web, en tot cas no tan interactives, que utilitzen sovint en els seus treballs escolars. Al marge de les típiques (i tantes vegades rebutjades) que afavoreixen el plagi i la còpia de continguts, també hi ha molta informació disponible per a ells en la wikipèdia i diversos blocs temàtics que consulten força cops.

Poden millorar l'expressió escrita tot tenint com a referent aquests nous espais virtuals de relació amb el món i entre elles i ells? Això és el que pretenem demostrar amb aquest treball, que tindrà una petita dosi de feina de recerca i investigació i una altra part més reflexiva i avaluativa del procés d'aprenentatge de les noies i els nois del primer cicle de secundària. Caldrà dotar-los d'eines perquè puguin crear els seus discursos, breus o llargs, més o menys extensos, però en tots el casos elaborats d'una manera que els ajudi a millorar la seva habilitat en expressió escrita.

Els adolescents amb qui treballem a les nostres aules estan acostumats a escriure a la xarxa i per missatgeria mòbil, la majoria de vegades d'una forma ràpida (fins i tot precipitada), sense traves, sense control, sense uns paràmetres establerts prèviament. Cal aprofitar aquesta espontaneïtat per mirar de millorar la seva expressió escrita, tot afavorint que “practiquin” aquesta escriptura lliure, però amb possibilitats de rectificació (no puc evitar de fer aquí una referència a les tècniques, ara ja antiquíssimes, del “text lliure” de Freinet, que tantes eines ens van donar als docents fa un parell de dècades, i que partien d'un principi molt semblant al nostre).

A hores d'ara, ningú no dubta que les TIC (Tecnologies de la Informació i la Comunicació) han entrat a les aules, i que en tot cas és responsabilitat dels educadors que hi introduïm també les TAC (Tecnologies per a l'Aprenentatge i el Coneixement). D'aquesta manera afavorirem que puguem avançar progressivament damunt d'aquest (permeteu-nos l'onomatopeia i el joc de paraules) TIC-TAC harmònic cap a l'aprenentatge i la consecució de les competències bàsiques de la llengua. L'únic que cal és aprofitar allò que ja tenim, sense inventar res de nou.

En un document electrònic que es fa ressò de la iniciativa de l'entorn educatiu del Departament d'Educació ([l'edu365.com](http://edu365.com)) a la xarxa (i estem parlant del començament de segle XXI), l'autora del text, Remei Fornell, ens recorda que, a més de garantir que Internet faci costat a mestres, educadores i educadors en la tasca docent (i fins i tot a mares i pares com a membres de la comunitat educativa), cal també assegurar que ho fa en la nostra llengua: *“la llengua en el món de les tecnologies de la informació adquireix una importància cabdal com a font d'informació i mitjà de comunicació”*. Per tant, *“si pretenem integrar les TIC a les àrees curriculars del sistema educatiu de Catalunya, es fa necessari proveir la Xarxa de continguts en català adequats als*

Treball de fi de carrera

alumnes d'aquestes etapes educatives"⁴. És per això que podem deixar constància que el català serà la llengua vehicular per a l'aprenentatge, tant en l'ús que en facin els alumnes com en la recepció de la informació.

Les competències bàsiques del currículum d'ESO ens avisen que l'alumnat, en acabar aquesta etapa educativa, haurà d'"*afrentar els reptes de la societat plural, multilingüe i multicultural del segle XXI*", i això vol dir que hem de procurar que sàpiguen utilitzar les eines que ens ofereixen les TIC per poder ser "*capaços d'actuar i reeixir en el seu entorn i construir els fonaments de la ciutadania*"⁵. Com influeix això en la nostra tasca? De forma total i absoluta, ja que, com a guies de l'aprenentatge d'aquests adolescents, tenim l'obligació de conèixer les noves tecnologies, utilitzar-les habitualment i afavorir la possibilitat que siguin un sistema habitual de comunicació entre ells i elles, i també amb nosaltres, així com una opció per al descobriment del món i per la participació activa en la nostra societat, ara ja en un entorn global real i virtual alhora.

Que utilitzin aquestes noves eines vol dir que les coneixin en profunditat, que practiquin habitualment les tècniques d'escriptura tot buscant-hi el suport i que les comparteixin amb altres companys i companyes i amb els mestres, que serem les seves guies en aquest procés d'aprenentatge. Però alhora serem, també, aprenents, ja que és prou sabut que els infants i adolescents de les nostres escoles tenen la capacitat de comprensió i ús de les noves tecnologies molt més desenvolupada que els que les hem hagut de veure néixer quan ja teníem una certa formació.

Tenim doble feina: acompanyar-los en el descobriment de noves maneres de comunicar-se i de millorar l'expressió escrita que requereix aquesta interacció, i descobrir, nosaltres mateixos, aquestes formes diferents de garantir l'acte comunicatiu, aprendre-les i incorporar-les a la pràctica quotidiana... O potser triple feina, si considerem que, a més, hem de trencar unes barreres ancestrals que tenen a veure amb el pas del temps (el sociòleg i pensador polonès Zygmunt Bauman ens recorda, en la seva ponència "L'educació en un món de diàspores" que "*la incomprensió mútua entre generacions, "velles" i "joves", i la desconfiança que se'n deriva tenen una llarga història al darrere*"⁶). Hem d'estar "a l'alçada" de les expectatives del nostre alumnat, i també a la d'aquesta nova societat interconnectada.

En definitiva, en aquest treball voldríem donar una eina més (només una, de les múltiples que ens ofereix la xarxa en aquests moments) perquè els alumnes d'ESO puguin

⁴ FORNELL i CERVIÀ, R. http://www6.gencat.cat/llengcat/liu/26_190.pdf

⁵ http://www.xtec.es/estudis/eso/curriculum_2007/llengues_eso.pdf

⁶ http://www.debats.cat/2008/bauman/index_es.xml

Treball de fi de carrera

millorar la seva producció escrita, en termes generals, i, de manera més particular, entenguin la necessitat de fer-ho en entorns virtuals plurilingües, per tal de garantir l'objectiu final de l'acte comunicatiu, que és la comprensió absoluta del missatge emès. I acompanyats, en tot aquest procés, per la motivació implícita que els faciliten les noves tecnologies.

Voldríem concloure aquesta introducció amb una referència certament “visionària” de la realitat que estem descrivint. Es tracta de la frase inclosa en la presentació d'un treball editat per diversos mestres de la circumscripció d'Écouen (Val d'Oise), en què es fa la previsió d'uns nous temps, amb el que implica això d'obertura a les possibilitats que han d'arribar en un futur més o menys llunyà. Un dels objectius que proposen amb aquesta guia és el de “*no només produir a la classe uns textos diversificats, [...] sinó encara més aprendre a produir-los de manera que després els nens sàpiguin produir-los tots sols, sense tutela, adaptant-se a les múltiples situacions noves que podran trobar*”⁷ (el subratllat és nostre). És, doncs, aquesta visió de futur que acostumem a tenir (i que cal seguir potenciant) els educadors la que permet que la producció escrita segueixi sent la forma més habitual de comunicació entre els nostres adolescents i la resta del món.

3.- Les competències bàsiques

Els nostres objectius han d'estar lligats, per força, a les competències bàsiques que indica el Departament d'Educació.

A l'hora de començar aquesta experiència, que és clarament un treball d'aula, hem volgut prendre com a referent el de les competències que delimiten i descriuen el currículum de l'educació secundària obligatòria. És per això que ens hem plantejat diverses qüestions a propòsit de les capacitats de l'alumnat amb el qual es pot fer aquest treball:

- Engresquen prou les noves tecnologies de la informació i la comunicació als alumnes en el treball de la llengua? En poden estar prou motivats?
- Se sent l'alumnat prou preparat per participar activament en la societat digital?
- Són prou capaços d'expressar en aquestes situacions, amb una certa adequació i competència, allò que volen dir?

La qüestió principal que ens plantegem és fins a quin punt podem “estirar” des de la xarxa els nois i les noies de l'aula de llengua perquè siguin competents i esdevinguin

⁷ GRUP DE RECERCA D'ÉCOUEN (Coordinació: Josette Jolibert). *Formar infants productors de textos*. Barcelona: Graó, 1992. (p. 9)

Treball de fi de carrera

persones capaces d'intervenir activament en la societat que els toca viure i que es troba en un canvi constant.

De les tretze capacitats que ens proposa el currículum de llengües, prendrem com a referent del nostre treball les tres primeres i la sisena, que són les següents:

- *1.- Valorar la llengua i la comunicació com a mitjà per a la comprensió del món dels altres i d'un mateix, per a participar en la societat plural i diversa del segle XXI, per a l'enteniment i mediació entre persones de procedències, llengües i cultures diverses, evitant qualsevol tipus de discriminació i estereotips lingüístics.*
- *2.- Aconseguir la competència comunicativa oral, escrita i audiovisual en les llengües de l'escola per comunicar-se amb els altres, per aprendre (en la cerca i elaboració d'informació, i en la transformació dels coneixements), per expressar les opinions i concepcions personals, apropiant-se i transmetre les riqueses culturals i satisfer les necessitats individuals i socials.*
- *3.- Aconseguir la competència en la llengua catalana com a vehicle de comunicació parlada o escrita, per a la construcció dels coneixements, per al desenvolupament personal i l'expressió, i per a la seva participació en les creacions culturals.*
- *6.- Utilitzar amb autonomia i esperit crític els mitjans de comunicació social i les tecnologies de la informació i comunicació per obtenir, interpretar, elaborar i presentar oralment i per escrit informacions, opinions i sentiments diversos i per participar en la vida social.*

A partir de la primera marcarem un dels objectius principals, que consistirà a entendre la llengua com a mitjà de participació en aquesta societat canviant que comentàvem més amunt.

De la segona capacitat deduïm que cal afavorir en l'alumnat aquesta participació perquè aconseguixin un enriquiment cultural personal i perquè adquireixin estratègies de comunicació que els permetin interactuar amb la resta del món.

A partir de la tercera potenciarem la producció textual escrita perquè la seva intenció comunicativa es vegi satisfeta, i perquè a través de la llengua puguin superar els reptes per accedir a la societat multicultural i plurilingüe del segle XXI.

Quant a la sisena, la pretensió és la d'afavorir la seva preparació per ser autònoms i capaços de participar activament en la societat digital.

Què implica tot això? Bàsicament que els objectius del nostre treball es concreten en els següents:

- Participar activament en interaccions escrites i audiovisuals per afavorir les relacions socials, entre ells i amb altres persones, a través de l'ús de les TIC.
- Comprendre textos escrits de la vida acadèmica i d'altres situacions comunicatives pròximes a la seva realitat.
- Produir textos escrits, tot utilitzant procediments de planificació, elaboració de la informació i revisió de l'expressió i el registre utilitzat.
- Aplicar diferents procediments per enriquir i millorar els textos creats.

Treball de fi de carrera

- Mostrar interès per la millora de l'expressió escrita.

La competència comunicativa ens fa prioritzar la interacció oral i escrita (convencions de la conversa, capacitat d'escolta, capacitat d'expressió), tot utilitzant, també, els llenguatges audiovisuals. Cal no oblidar que es tracta de la competència clau per a l'aprenentatge, sense la qual les altres no es poden desenvolupar.

4.- La competència comunicativa i la competència digital

Per poder acomplir els objectius proposats, l'experiència que desenvoluparem aquí estarà dissenyada de manera que plantegi moltes varietats, tantes com calgui en una programació d'aula o d'una unitat didàctica, en funció del grup d'alumnes, atenent a la diversitat i considerant les eines, que poden ser limitades o relatives, en funció del centre educatiu o del personal que les utilitzi.

En definitiva, el projecte consisteix a crear un espai virtual a Internet que, a més, pugui ser compartit amb altres escoles, per tal d'aconseguir els objectius proposats i de treballar les competències comunicatives a què ens hem referit més amunt.

4.1.- Es pot aprendre llengua a través d'un bloc

No plantegem aquest títol com una pregunta, sinó tot fent-ne una afirmació. Efectivament, es pot aprendre llengua a tot arreu i amb qualsevol eina. En el nostre cas, partim d'un àmbit digital que cada cop més està a l'abast de tothom. Les noies i els nois de les escoles catalanes són nadius virtuals. Han nascut i crescut amb una "connexió" quasi permanent a la xarxa virtual. Es tracta d'aprofitar-ho per desenvolupar les capacitats lingüístiques.

L'experiència és ben simple d'aplicar: es tracta de crear un bloc a Internet perquè els alumnes hi facin aportacions escrites, per "provocar" les seves produccions escrites.

Elles i ells ho fan habitualment, com ja hem esmentat abans. Només que aquest cop es tractarà d'un exercici dirigit des de l'aula, treballat amb la guia del mestre i avaluat també dins l'àrea de llengua. És una nova aportació a la metodologia del treball de la matèria, més engrescadora i innovadora.

Es pot crear un bloc (*weblog*) d'una manera molt senzilla. N'hi ha una gran quantitat que tenen l'estructura elaborada en llengua castellana, però també se'n pot trobar de base catalana, tot i que és de pagament (www.mesvilaweb.cat), o amb opcions d'estructura global en llengua catalana (www.blogspot.com).

Treball de fi de carrera

Un cop triat el nom del bloc i les seves característiques formals, només caldrà trobar un motiu que cridi l'atenció a la participació escrita de l'alumnat (un tema d'actualitat, algun fet relacionat amb les seves vides...), i animar-los a escriure-hi una frase de comentari.

Després, només caldrà connectar-s'hi de nou (es pot fer col·lectivament a través, per exemple, d'una PDI a l'aula) i convidar-los a fer les correccions dels seus escrits i els dels altres companys i companyes.

Haurem de trobar la manera de sistematitzar la forma de correcció per tal que els sigui útil i eficaç, i perquè els ajudi, no solament a detectar els errors comesos per altres, sinó per aconseguir una millora en els propis escrits posteriors i una integració de la correcció escrita.

Es pot fer un pas una mica més llarg, tot posant en contacte altres escoles (en un treball compartit) per tal d'ampliar les possibilitats comunicatives.

4.2.- Un espai virtual per aprendre llengua

Hauran d'escriure un text breu (3-5 línies), on expressin la seva opinió sobre un tema o bé on expliquin algunes característiques de l'ESO als alumnes de Primària. En el primer cas, la tipologia serà la del text argumentatiu. En el segon cas, expositiu.

La fita no és aprendre a crear un bloc, sinó aprendre la manera de fer-hi aportacions adequades, coherents i correctes, perquè siguin persones competents en l'intercanvi digital d'informació.

En el nostre cas, plantejarem dues línies de treball diferents, amb motivacions properes a les seves necessitats. D'una banda, la possibilitat d'escriure tot opinant sobre qüestions relacionades amb el món i l'ecologia (reciclatge, reutilització, noves energies...), i de l'altra l'ús d'aquest espai virtual per comunicar-se amb altres alumnes, del darrer curs de Primària, i fer-los saber què significa i què implica estar a l'ESO. En el primer cas, el tipus de missatge serà més espontani, ja que propiciarà la resposta immediata (a la manera dels comentaris a les notícies dels diaris virtuals), amb poca possibilitat de correcció i de revisió del text, però utilitzant les eines de l'argumentació. En el segon cas caldrà ser més "solemnes", per dir-ho d'una altra manera, tot garantint que el discurs escrit serà fruit d'un treball de preparació, elaboració i revisió abans de ser publicat, a la manera expositiva de la tipologia textual.

Cal també trobar un espai temporal de dedicació (pot ser, sense anar més lluny, una hora setmanal, dins o fora del currículum) en què es pugui desenvolupar aquesta interacció,

Treball de fi de carrera

amb la llegida de missatges, la correcció dels escrits i la creació de les noves aportacions. És molt recomanable la utilització de la pissarra digital (PDI), ja que ens permetrà treballar col·lectivament els continguts. És possible que aquesta eina no sigui a totes les escoles, o bé que puntualment no se'n pugui fer ús (és evident que, per desgràcia, en la majoria d'instruments de les TIC depenem d'un endoll, connexió elèctrica i connexió a Internet!). En aquests casos, sempre podem tornar a sistemes manuals de revisió i correcció. Sigui com sigui, es recomana aquesta mena d'activitat almenys un parell de cops durant el desenvolupament del projecte, ja que els resultats en la correcció i la reelaboració dels textos hi guanyen molt.

4.3.- Preparem el bloc

La creació del bloc, com hem dit més amunt, no implica cap dificultat. Cal donar-s'hi d'alta, crear el marc formal per començar-hi a treballar i posar-s'hi finalment.

És important que elles i ells sàpiguen, però, que hi haurà unes condicions, o uns límits, a l'hora de produir i publicar les seves intervencions. Cal parlar-los, per exemple, de la *Netiqueta*⁸, en el cas que la participació impliqui una interactivitat. L'autora d'aquestes regles (Virginia Shea) les defineix com a "*buenas maneras, comportamiento en la Red*", o bé la "*etiqueta que se utiliza para comunicarse en la Red*", i és, al nostre entendre, una bona manera de regular les aportacions en el bloc. Aquestes regles, sintetitzades, són les següents:

- 1.- Recordar que a l'altra banda de la pantalla hi ha una persona com nosaltres, que mereix el mateix respecte.
- 2.- Comportar-se exactament igual com ho fem a la vida diària, tot mirant de ser persones ètiques i legals.
- 3.- Saber on ens movem: el registre pot canviar.
- 4.- Respectar el temps i la capacitat d'acumulació d'informació dels altres.
- 5.- Escriure el que un sap i ser coherent.
- 6.- Compartir el coneixement dels que més en saben, sense intentar fer-se passar per un altre.
- 7.- Controlar l'apassionament en les opinions, i procurar no establir una guerra de missatges ofensius o desagradables.
- 8.- Respectar la privacitat dels altres.

⁸<http://eduteka.org/Netiqueta.php3>

Treball de fi de carrera

9.- No abusar de l'avantatge que un pugui tenir respecte dels altres usuaris de la xarxa.

10.- Excusar els errors dels altres i, si es pot, ajudar-los a corregir-los.

Si es tenen en compte aquestes condicions, tot el treball estarà regulat pel bon to i les ganes de fer una bona feina.

4.3.1.- Què en traiem, d'un bloc?

A banda dels objectius marcats més amunt per a aquest treball, relacionats directament amb l'aspecte lingüístic curricular, cal tenir en compte que el treball en un bloc d'aula pot arribar a fer assolir als alumnes uns objectius molt evidents vinculats al món digital, i que podrien ser⁹:

- Fer conèixer els aspectes positius i negatius de la xarxa, i, per tant, fer-ne un ús segur i eficaç.
- Fomentar el treball en equip i la col·laboració entre iguals, i també, doncs, l'intercanvi de coneixements, aprenentatges i experiències.
- Propiciar una manera diferent d'avaluar els continguts del currículum.
- Afavorir la capacitat d'escriure i la correcció en fer-ho, així com la creativitat i l'espontaneïtat..
- Vincular-los a la societat de la informació, el coneixement i la comunicació perquè participin en el món virtual sense intermediaris i d'una manera natural.

Com sempre ens passa en el món de l'ensenyament, les línies pedagògiques s'interrelacionen, de manera que qualsevol eix en els aprenentatges acaba sent una via transversal que treballa una mica de tot plegat. Dit d'una altra manera: perseguint uns objectius que millorin el nivell d'expressió i de correcció lingüística dels alumnes, acabem aconseguint molt més, més enllà, com cal, de les parets de l'aula i de la pantalla de l'ordinador.

4.3.2.- “Blocar” sense “bloquejar”

Cal plantejar als alumnes les coses de manera que els semblin atractives i sense excessives complicacions (per allò de la motivació que també esmentàvem més amunt). Per

⁹ Com a referent, ens hem basat en algunes aportacions d'Alejandro Valero per al *Ministerio de Educación, Política Social y Deporte*, continguts en la pàgina web d'aquest enllaç: <http://observatorio.cnice.mec.es/modules.php?op=modload&name=News&file=article&sid=451>

Treball de fi de carrera

això convé que el plantejament inicial sigui el de demanar-los una participació ràpida, puntual i breu, tot opinant sobre una qüestió actual i propera.

En el nostre primer bloc, els plantejarem la conveniència de reciclar o reutilitzar, i els demanarem que n'argumentin l'opinió, tot fent aquest treball en parella, per tal que l'aportació sigui més rica. D'aquesta manera els permetem que hagin d'elaborar un redactat de llargària limitada, però alhora complet, amb els mínims elements necessaris per a un text argumentatiu. Per tal de fer-ho sense partir de zero, caldrà haver treballat a classe les característiques i els elements de l'argumentació. Una de les activitats possibles consistiria a preparar un petit debat a la classe sobre el reciclatge i la reutilització, amb la participació de dos grups de 3-4 alumnes, a favor, uns i altres, dels dos aspectes. Hauran de preparar les seves argumentacions tenint en compte els elements adequats.

Després serà el moment de fer-ne la revisió entre tots i la correcció gramatical i textual, per tal de rectificar els errors que hagin anat apareixent i evitar-los en les properes produccions escrites.

Presentem a l'annex alguns exemples extrets del bloc., però plantegem aquí, desenvolupada, una de les maneres de fer la revisió del text.

4.3.3.- Seqüència didàctica i planificació de l'activitat

Partirem del treball fet a classe sobre el text argumentatiu i el text expositiu. Cal donar als alumnes unes mínimes eines o estratègies perquè puguin elaborar petites argumentacions i exposicions, on mostrin la seva opinió ben fonamentada sobre temes propers a la seva realitat o bé manifestin el seu coneixement dels fets quotidians.

Hem de recordar-los què és una argumentació i quins elements la conformen, i també en què consisteix un text expositiu i com se'n pot crear un. És per això que adjuntem una fitxa de treball a l'annex d'aquest document.

Els **objectius** bàsics de la nostra activitat són:

- Llegir, entendre i comentar textos argumentatius.
- Escriure textos argumentatius d'acord amb una estructura determinada.
- Elaborar petites exposicions d'un tema proper a la realitat quotidiana.
- Saber defensar una idea amb arguments objectius.
- Respectar i valorar les idees dels altres.
- Participar en interaccions escrites per mitjà d'entorns virtuals de comunicació, per tal d'aconseguir intercanvis d'opinió.

Els **continguts** que es treballen són:

Treball de fi de carrera

- Text argumentatiu:
 - o tesi o idea principal defensada
 - o ús de connectors textuais bàsics: d'enllaç, temporals, explicatius, de lloc, d'ordre, de causa i conseqüència...
 - o estructura del text argumentatiu: introducció, arguments i conclusió
- Text expositiu:
 - o explicació de fets, idees o conceptes
 - o organització de les idees en proposicions i paràgrafs
 - o idea principal i idea secundària
 - o esquematització de la informació
- Convencions ortogràfiques generals:
 - o b / v (especialment les terminacions *-ava* del pretèrit imperfet d'indicatiu dels verbs de la primera conjugació)
 - o essa sorda i essa sonora (entre vocals i després de consonant)
 - o normes bàsiques d'accentuació (paraules agudes, planes i esdrúixoles)
 - o accent diacrític (usos més freqüents)
 - o vocal neutra (e/a)
 - o les vocals o/u àtones
 - o majúscula inicial a començament d'oració i després de punt
 - o minúscula després de dos punts
 - o l'apòstrof
- Normes gramaticals morfosintàctiques:
 - o elements del sintagma nominal i el sintagma verbal
 - o concordança (subjecte – verb / substantiu – adjectiu / determinant – substantiu)
 - o disposició dels elements en l'oració (subjecte – predicat – complements)
 - o ús correcte de les preposicions (canvi i caiguda)
 - o ús de conjuncions i d'adverbis per estructurar i ordenar el discurs (temps, lloc, manera, causa, conseqüència, condició...)
 - o ús i ortografia de les combinacions pronominals (pronoms febles)
- Adequació, coherència i cohesió textual:
 - o ús adequat del registre estàndard, formal i acadèmic
 - o selecció i ordenació de les idees exposades

Treball de fi de carrera

- ús de connectors que garanteixen la cohesió interna de les idees dins del text i la relació entre elles
- coherència nominal i verbal al llarg del discurs
- construcció de proposicions adjectives i oracions amb participis i gerundis...
- ús adequat dels signes de puntuació
- Precisió i riquesa lèxica.
 - sinonímia i antonímia (recursos per evitar repeticions innecessàries)
 - utilització d'un vocabulari específic (*reutilització, reciclatge, ecologia, noves energies...*)
 - adequació del lèxic al context
 - selecció del lèxic adient
 - domini en els mecanismes de formació de paraules (derivació i composició)

A banda de la motivació que els cal per participar en aquesta activitat, hi ha una preparació prèvia, mínima, que a més ha de ser avaluada a classe, de manera que també trobin estratègies per rectificar errors i per millorar l'expressió escrita.

Un cop especificats els objectius i els continguts que caldrà treballar a l'aula, es fa necessari proposar-se, també, algunes estratègies d'avaluació. Per a això, haurem de recordar que, en el procés avaluatiu, ens convé recollir la informació de manera sistemàtica, per poder prendre decisions a l'hora de plantejar una millora en l'aprenentatge dels alumnes.

És important poder fer una avaluació inicial per conèixer el punt de partida de les noies i els nois (els seus coneixements previs, quant als continguts gramaticals i als temes tractats), i poder adequar l'activitat a les necessitats que se'n deriven. Per exemple, en el nostre cas, s'observa que tenen moltes ganes d'explicar les seves experiències, o de manifestar la seva opinió a propòsit de temes relacionats amb el reciclatge i la reutilització, però en canvi hi ha una certa precipitació i una manca de previsió i planificació a l'hora d'expressar-la per escrit.

L'avaluació formativa mentre es desenvolupi l'activitat ens permetrà d'anar detectant les necessitats que es van produint en el procés d'aprenentatge, i en el nostre cas hi tindrà un paper importantíssim (encara més: imprescindible) la interacció amb els altres companys i companyes, de manera que puguin anar regulant l'aprenentatge amb la

Treball de fi de carrera

consciència clara i evident que ho estan fent, i, fins i tot, amb la necessitat de respondre davant dels altres dels propis errors i de les estratègies de rectificació.

La informació sobre les capacitats assolides per elles i ells al final del projecte es podrà aconseguir a través de l'avaluació sumativa, que hauria de ser una valoració final (preferentment qualitativa, per bé que també pot contenir criteris quantitius) que reflecteixi el progrés i l'evolució en l'aprenentatge (dit d'una altra manera, que manifesti si la noia o el noi està aprenent allò que s'ha previst en els objectius inicials, i si ha aconseguit rectificar els errors que cometia en iniciar l'activitat).

Seria una mica llarg (també complex) precisar els instruments d'avaluació que podríem utilitzar durant el desenvolupament de l'activitat, i que serien qüestionables i ampliables, però pot valdre que recordem l'eficàcia que poden tenir la guia d'observació i els fulls de control (per part del docent) o la llibreta de seguiment de l'activitat (en el cas dels alumnes). En aquesta llibreta esmentada, cada noia o noi hi podria anar anotant els errors, les rectificacions, les millores o les propostes que hagin anat apareixent en la correcció col·lectiva de les seves aportacions al bloc.

4.4.- Anàlisi de les aportacions

Aquí tenim algunes de les aportacions fetes per alumnes d'ESO. A continuació dels escrits hi hem reflectit el que per a nosaltres seria una possible reflexió sobre com corregir i rectificar els textos, amb la valoració de la consolidació o no dels continguts lingüístics treballats en el curs.

*“Reciclar consisteix en llençar les escombraries a cada un dels contenidors adequats (blau,groc,verd, marró i gris), i així podem fer altres ampolles de vidre,paper,plàstic reciclat.
Reutilitzar consisteix en tornar a utilitzar objectes que ja han estat fet servir(com objectes de 2a mà).”*

A primer cop d'ull, hi ha la qüestió de les convencions de puntuació (la necessitat de l'espai després de punt i coma, o abans d'un parèntesi obert; l'absència d'espai després de l'obertura del parèntesi). És important fer-los veure que són aspectes formals prou importants perquè qui ens llegeixi pugui entendre bé allò que diem, sense interferències visuals, i perquè en certa manera “li vingui de gust” continuar llegint la nostra intervenció.

A propòsit del lèxic, caldria revisar les repeticions innecessàries, substituïbles per sinònims (*consisteix, reciclar - reciclat, objectes, reutilitzar - utilitzar...*), ja que es tracta d'un text

Treball de fi de carrera

tan breu que aquests mots apareixen massa propers uns als altres. També hauríem de tenir en compte l'anòmala alternança de nombres i lletres (*2a mà*).

Cal revisar, a més, les incorreccions gramaticals, com la del canvi de preposició (*consisteix en*), concordança (*ja han estat fet servir*).

Encara ens quedaria el tema ortogràfic (en aquest cas, ens alegra veure que no hi ha cap errada ortogràfica, a banda de les esmentades, i que les alumnes han tingut prou cura tant en l'accentuació dels mots com, per exemple, en l'ús de la vocal neutra de la paraula “llençar” o del mot “escombraries”, que solen ser sovint errors habituals en les produccions escrites dels alumnes.

Per acabar, hauríem de fer una incidència especial en el tema de la coherència textual i la cohesió semàntica (què vol dir “*podem fer altres ampolles de vidre, paper, plàstic reciclat*”?; és això el que es vol expressar? No caldria especificar, també, què signifiquen els colors dels contenidors?...).

Ara caldrà anar definint les estratègies i les pautes de correcció, i la possibilitat (per no dir la necessitat) de refer el text i reenviar-lo cap al bloc.

Un altre exemple d'aportació, aquest cop en el bloc “A mi què m'expliques de l'ESO?”:

*Hola, em dic Sergi i vaig a segon d'ESO.
Jo cuan anava a primaria pensava que l'ESO seria molt dificil, però no m'he donat conta, i ara ja estic a segon. No us a de fer po entrar a l'ESO porque tampoc es tan complicat, es com primaria, pero amb una mica més de dificultat. I també a l'ESO us donaran més llibertat i n'hi hauran moltes més activitats lúdiques.*

L'estructura, com a breu text argumentatiu, és prou correcta, si més no tenint en compte la limitació espacial i temporal que suposa per al Sergi la participació en el bloc. De tota manera, caldrà revisar (de manera col·lectiva, com ja hem proposat més amunt, i si pot ser utilitzant com a eina de correcció la PDI de l'aula) totes les qüestions ortogràfiques (*cuan, a de fer, porque...*), morfosintàctiques (*no m'he donat conta, n'hi hauran més activitats*), lèxiques (*donar-se compte*), de puntuació i de cohesió textual.

El mateix Sergi, un cop seguit tot el procés de correcció amb els altres companys i companyes, resolva la situació d'aquesta manera:

*Hola, em dic Sergi i vaig a segon d'ESO.
Quan jo anava a Primària, pensava que l'ESO seria molt difícil, però no*

Treball de fi de carrera

me n'he adonat i ara ja estic a segon. No us ha de fer por entrar a l'ESO, perquè tampoc és tan complicat: és com Primària, però amb una mica més de dificultat. A més, a l'ESO us donaran més llibertat i hi haurà moltes més activitats lúdiques.

Una altra de les intervencions en el bloc. En aquest cas l'autor de l'escrit passa per alt una de les característiques del text argumentatiu, que consisteix a no expressar sentiments o sensacions, per bé que sí que s'hi han de manifestar opinions personals, i se li “escapa” una mica aquest aspecte més emocional. De fet, és una ocasió magnífica per fer-los reflexionar sobre la possibilitat de fer d'Internet un espai menys fred, no tan impersonal, sense oblidar els consells de la *Netiqueta* que hem recordat més amunt. És important que sàpiguen que la xarxa és també un espai de participació lliure, on la llibertat d'expressió ha de ser un dret practicat de manera habitual.

jo vaig passar la infància a una esola que no és a la que estic ara tampoc s'hi està tan malament: els professors es preocupen per les notes dels alumnes; una biblioteca per mirar el que vulguis i quan vulguis amb ordinadors per consultar; un pati la mar de maco; unes matèries lúdiques molt divertides.... que més voldria jo

A més de les qüestions ortogràfiques, que cal revisar a fons i corregir de manera acurada i minuciosa, hi ha tota la qüestió de la puntuació (han de veure com arriba a canviar un text segons els signes de puntuació que s'hi utilitzin i de quina manera ho fem), que fa pràcticament il·legible el text (si el llegim en veu alta, tal com està, elles i ells veuran de seguida que hi ha moltes dificultats per comprendre el que l'autor volia dir). En canvi, els conceptes no sembla que els tingui mal assolits, ja que usa de manera adequada els dos punts (malgrat que hi falta l'espai posterior), les comes enumeratives i els punts suspensius (mal separats de la paraula següent, i, a més, amb l'error d'escriure'n més del compte...).

En definitiva, cada un dels seus escrits és una font quasi inesgotable de possibilitats de rectificació i aprenentatge, i el que és més important de tot plegat és que, amb aquest tipus de feina, s'estimula l'autocorrecció i el treball cooperatiu o col·laboratiu.

En general han entès que cal ser molt correctes en l'ortografia (malgrat que no sempre són constants en la revisió del text, i sovint deixen escrit allò que han pensat sense fer-ne una segona llegida), però els costa més la utilització d'un lèxic variat i la pràctica dels signes de puntuació.

D'eines n'hi ha de molts tipus, però cal recordar que el nostre paper, el dels mestres, és fonamental, ja que és a través de la nostra guia que podran aconseguir cadascun

Treball de fi de carrera

dels objectius que ens hem marcat i ens hem proposat, referits als continguts gramaticals, ortogràfics, lèxics... I sobretot per aconseguir l'objectiu principal, el que apareix en el títol d'aquest treball: ajudar-los a millorar l'expressió escrita. Això és exactament el que pretenem, i el que caldrà comprovar si s'ha aconseguit o no.

5.- Valoració dels resultats

Un cop posada en pràctica l'experiència i analitzats els resultats, podem manifestar que, globalment, s'han assolit els objectius proposats al començament del nostre treball. Les noies i els nois han pogut, d'una banda, intervenir en la creació d'un bloc que contingui reflexions, opinions i idees sobre temes propers, tot posant en pràctica la competència comunicativa a través de la xarxa Internet, i de l'altra, han experimentat la possibilitat de millorar la seva expressió escrita d'una manera vivencial, amb eines d'aprenentatge que s'aparten força de les tradicionals.

Tenint en compte les reflexions que fèiem al principi, en la introducció, i que insinuaven la necessitat d'anar-se adaptant contínuament als nous recursos i a les noves expectatives educatives dins de les aules, és evident que cal utilitzar aquestes eines que els nois i les noies ja dominen i que nosaltres hem de garantir que estan "de la nostra banda", tot fent-los veure que qualsevol instrument ens pot servir per aprendre i per millorar l'aprenentatge.

En el nostre cas ha servit perquè cadascun i cadascuna prengui consciència dels propis errors i tingui la possibilitat i la capacitat de rectificar-los, i que reelabori un escrit personal, tot adaptant-lo a les convencions morfosintàctiques, ortogràfiques i textuales establertes.

Alguns ho han aconseguit de sobres, i, encara més, han incorporat algunes d'aquestes convencions a la pràctica escrita habitual (mestres d'altres assignatures expliquen, per exemple, la notable millora que han observat en exàmens i treballs d'alumnes de qui, al començament de curs, comentaven les dificultats en l'expressió escrita). D'altres ho han anat aconseguint de manera més discreta, però fent evident l'evolució en l'aprenentatge, lenta però consolidada.

Quant a l'assignatura, és una experiència més, una activitat que s'afegeix a les que s'utilitzen habitualment, dins de les programacions d'aula, per anar assolint els objectius marcats en l'àmbit de l'expressió oral i escrita.

Les noies i els nois que han posat en pràctica l'experiència també l'han valorada positivament, sobretot, diuen, perquè els ha permès aprendre a través d'un mitjà atractiu,

Treball de fi de carrera

habitual (o conegut), dinàmic i “diferent” (com anomenen tot allò que no sigui un paper en blanc i un llapis o un bolígraf...). A més, els ha obligat a participar, no solament en el terreny de l'elaboració dels escrits, sinó també en el procés d'avaluació de les pròpies produccions i les dels altres. I aquest és un nou estímul per a l'aprenentatge.

6.- Conclusions

Tot el treball desenvolupat més amunt, i tal com ja anunciàvem en el marc teòric, aprofita les circumstàncies motivacionals de les noves tecnologies per implicar una mica més els nois i les noies en l'aprenentatge de la llengua. A més, d'alguna manera es propicia que aquest procés garanteixi cada cop més l'autonomia perquè puguin anar aprenent al llarg de la seva vida. Si més no, es tracta de fer-los conscients que han d'anar trobant estratègies de regulació que els puguin aportar elements suficients per saber si n'aprenen i com ho fan, sense que sigui necessari, per força, el butlletí de notes que els ho posarà de manifest. Les nostres eines “adultes” els poden servir en aquest camí cap a l'autoaprenentatge, i és per això que, com a educadors, continuem fent la feina de guies en aquest procés.

Les noies i els nois que hi han participat deien que se sentien més motivats pel simple fet d'abandonar el full en blanc i col·locar-se davant del teclat. Cal no oblidar que elles i ells són nadius virtuals, i que aquests elements informàtics han format, formen i seguiran formant part de les seves vides, en les qüestions acadèmiques, familiars, socials i laborals. Per això aprofitar-ho és assegurar la competència digital que els cal i els caldrà també més endavant.

L'objectiu principal és que millorin la seva expressió escrita. Pensem que s'ha aconseguit, però que, com tot en educació, no és un estadi tancat. Poden seguir millorant-la sobretot si prenen consciència de la importància que té la correcció lingüística, la coherència argumental, l'adequació del seu discurs, la precisió lèxica i sintàctica... Han de recordar que, en el gran “mural” de la xarxa, allò que s'hi “pengi” ha de poder ser interpretat en funció de la seva intenció inicial, i, per tant, no val a badar ni a cometre errors que puguin fer ambigu o incorrecte el seu missatge. És per tot això que, de fet, més que no pas arribar ràpidament fins a aquest objectiu marcat, ens convé que s'acostumin a reflexionar sobre la llengua i el seu sistema de funcionament per poder, a través d'aquest principi, seguir trobant eines d'autoaprenentatge.

Malgrat aquest llistat de “bones intencions”, per dir-ho d'alguna manera, és francament difícil aconseguir un espai en el qual noies i nois que aprenen llengua i milloren les seves competències - en tots els àmbits -, puguin sentir-se, d'una banda, còmodes per

Treball de fi de carrera

desenvolupar aquestes capacitats, i, de l'altra, prou segures i segurs com per garantir la continuïtat d'aquest aprenentatge. Però alhora aquests elements són dins de les aules i a les seves cases, i això facilita i assegura el compliment dels nostres objectius.

La nostra proposta didàctica funciona, però cal anar-la actualitzant i procurar que no quedi com un recurs desvinculat de la programació del curs de l'àrea de llengua catalana, sinó com una eina més en aquest procés d'aprenentatge que hem prioritzat amb els alumnes. A més, i aquí ve una part d'autocrítica, és necessari estar pendents de les variacions en les seves necessitats i interessos (que, com sabem els qui treballem el dia a dia amb adolescents, són contínuament canviants), per tal d'adaptar el punt de partida a aquesta motivació que ells tinguin en el moment que plantejem el treball (per tant, no sempre seran vàlids els temes relacionats amb l'ecologia, o amb les energies renovables, o amb la seva evolució escolar...).

La transversalitat de les competències, que tant ens espanta plantejada així, en fred, per la incomoditat que suposa haver de tenir en compte tants aspectes alhora, en la nostra proposta té un avantatge inicial ben oportú, ja que ens permet "jugar" amb totes les possibilitats comunicatives i metodològiques (per comprendre la realitat, expressar les pròpies idees, activar els aprenentatges, aprendre a aprendre, entendre els mecanismes comunicatius i digitals ...).

Accedir a la informació i transmetre'n de nova ha de ser fruit d'una habilitat apresada a través de tècniques i estratègies diverses, una de les quals hem mirat de proposar i desenvolupar en aquest treball. I la pràctica d'aquesta habilitat ha de permetre'ls que transformin la informació en coneixement del món, que és el que els ajudarà a ser crítics i sensibles davant de la diversitat.

No ens correspon a nosaltres de fer una valoració de la bondat del treball i l'aplicació en el currículum escolar de les competències bàsiques, però és clar que, si volem arribar a l'objectiu final relacionat amb les habilitats comunicatives de les noies i els nois d'aquesta etapa educativa obligatòria, hem de tenir-les com a base i com a referent, i és absolutament imprescindible que marquin el ritme (el *TIC-TAC* que esmentàvem més amunt!) de les nostres didàctiques a la classe de llengua.

7.- Bibliografia / Webgrafia

Sobre la motivació i les eines didàctiques:

DIVERSOS AUTORS. *Ensenyar i aprendre llengua en la societat digital*. A: Actes del seminari. Barcelona, 6 i 7 de juliol de 2006. Vic: Eumo, 2007

DÖRNYEI, Z. *Estratègies de motivació a l'aula de llengües*. Barcelona: UOC, 2008.

FUSTER, C. "Usos d'Internet en un context multilingüe. L'evolució d'una experiència a l'educació secundària". *Articles de Didàctica de la Llengua i la Literatura. Xarxes per aprendre llengua*. Graó (2008), núm. 44

Sobre la creació de blocs a la xarxa i consideracions generals:

<http://observatorio.cnice.mec.es/modules.php?op=modload&name=News&file=article&sid=451>

<http://www.um.es/glosasdidacticas/gd16/03torres.pdf>

<http://tallerblogsele.wordpress.com/>

Recursos didàctics:

SUNYOL, V. *Màquines per a escriure: recursos per a l'animació a la creativitat escrita*. Vic: Eumo, 1992.

CASSANY, D. *Descriure escriure: com s'aprèn a escriure*. Barcelona: Empúries, 1989.

CASSANY, D.; LUNA, M.; SANZ, G. *Ensenyar llengua*. Barcelona: Graó, 1993 (Col·lecció El llapis).

GRUP DE RECERCA D'ÉCOUEN (Coordinació: Josette Jolibert). *Formar infants productors de textos*. Barcelona: Graó, 1992.

CASSANY, D. *La cuina de l'escriptura*. Barcelona: Empúries, 1993.

PUJADAS, A.; BONET, R. *L'enrenou de les paraules: català per al primer cicle d'Ensenyament Secundari*. Barcelona: Institut de Ciències de l'Educació de la Universitat Autònoma de Barcelona, 1988.

CASSANY, D.; LUNA, M.; SANZ, G. *Escriure: expressió escrita 12/18*. Barcelona i Madrid: Cruïlla i Ediciones sm (volums I, II i III), 1989.

COROMINA i POU, E. *Pràctiques d'expressió i comunicació*. Vic: Eumo, 1992.

DÍAZ, E.; MARTÍ, F.; FARRÓ, L. *Llegir per aprendre*. Vic: Eumo, 1992.

Treball de fi de carrera

MARUJO, H. A.; NETO, L. M.; PERLORIO, M. F. *Pedagogía del optimismo: guía para lograr ambientes positivos y estimulantes*. Madrid: Narce, 2003.

BADIA, D.; VILÀ, M. *Jocs d'expressió oral i escrita*. Vic: Eumo, 1990.

Recursos actualitzats a la xarxa:

<http://textos.grao.com/revistas/presentacion.asp?ID=5>

http://www6.gencat.cat/llengcat/liu/26_190.pdf

<http://www20.gencat.cat/portal/site/Llengcat/menuitem.df5fba67cac781e7a129d410b0c0e1a0/?vgnextoid=b1be929450071110VgnVCM1000000b0c1e0aRCRD&vgnnextchannel=b1be929450071110VgnVCM1000000b0c1e0aRCRD&vgnnextfmt=default>

(llengua i ús)

<http://www20.gencat.cat/portal/site/Llengcat/menuitem.b318de7236aed0e7a129d410b0c0e1a0/?vgnextoid=7b76bd051ca62110VgnVCM1000008d0c1e0aRCRD&vgnnextchannel=7b76bd051ca62110VgnVCM1000008d0c1e0aRCRD&vgnnextfmt=default>

http://phobos.xtec.cat_edubib_inorientacions_llengues

(marc europeu)

<http://articles.grao.com/revistas/ficha.asp?ID=5&NUMERO=52>

8.- Annexos

Pàgines web dels blocs utilitzats

<http://amiquemexpliques.blogspot.com/>

<http://amiquemexpliquesdeleso.blogspot.com/>

Treball de fi de carrera

Altres aportacions dels / de les alumnes als blocs (requadre blau), i les seves propostes de millora (requadre vermell):

Jo crec, que reutilitzar és la millor opció pels objectes nocius per al medi ambient que no necessitem o no podem tornar a utilitzar per aconseguir un bon equilibri natural, sostenible. I sobre el reciclatge, penso que és el mateix que reutilitzar però transformant matèries en altres diferents o semblants.

Jo crec que reutilitzar és la millor opció per evitar els elements nocius per al medi ambient, que no necessitem o que no podem tornar a utilitzar, i així aconseguirem un bon equilibri natural i sostenible. I sobre el reciclatge, penso que és el mateix que reutilitzar, però transformant matèries en altres de diferents o de semblants.

El reciclatge és beneficiós per tots els que ho fan. Ajuda a contaminar menys és beneficiós per la terra podem reutilitzar els objectes ja utilitzats. Gràcies a ella objectes com el paper es recicla per fer-ne d'altres papers, i és molt perjudicial per al medi ambient no reutilitzar les coses i tirar-les al carrer o al mig del camp.

El reciclatge és beneficiós per a tots els que el practiquen. Ajuda a contaminar menys, és beneficiós per a la terra, podem reutilitzar els objectes ja utilitzats... Gràcies a ell, objectes com el paper es poden reciclar per fer-n 'altres papers, i és molt perjudicial per al medi ambient no reutilitzar els objectes i llençar-los al carrer o al mig del camp.

Reciclar està bé, però es millor reutilitzar.

Si tu reutilitzes les coses, no et farà falta reciclar perquè tiraràs a la “basura” menys coses. Escriurem un exemple:

Si vostè compra piles normals cada vegada que se li gastin les aura de tornar a comprar, i haurà d'anar a tirar-les de manera que contaminarà mes. Però si vostè compra piles recarregables només les aura de comprar un cop, no les aura de tirar (així no contaminarà).

REUTILITZÀ!!!!!!!!!!!!!!

Reciclar està bé, però es millor reutilitzar.

Si reutilitzem, no farà falta reciclar, perquè llençarem a les escombraries menys coses. Escriurem un exemple: Si es compren piles normals cada vegada que es gastin, s'hauran de tornar a comprar, i s'hauran d'anar a tirar, de manera que contaminarem mes. Però si comprem piles recarregables, només caldrà comprar-ne un cop, així no contaminarem tant.

REUTILITZEM!

Crec que hauríem de reciclar per evitar la contaminació al medi ambient, també creiem que per no contaminar s' hauria de deixar tot al contenidor adequat:

El vidre al verd, el paper i el cartró al blau i per últim el tetrabric i el plàstic al groc, també les restes orgàniques s'haurien de llençar al contenidor de restes orgàniques.

Crec que hauríem de reciclar per evitar la contaminació del medi ambient.

També crec que, per no contaminar, s' hauria de deixar tot al contenidor adequat: el vidre, al verd; el paper i el cartró, al blau; i, per últim, el tetrabric i el plàstic, al groc. Les restes orgàniques s'haurien de llençar al contenidor marró.

COM FER UNA BONA ARGUMENTACIÓ (fitxa de treball)

Argumentar vol dir donar la nostra opinió sobre un fet qualsevol, o bé manifestar el nostre acord o desacord amb una decisió presa o amb una acció, tot explicant-ne les raons.

L'estructura que sol tenir és la següent:

- Introducció: per presentar el **tema** i enunciar la **tesi** o la idea que es vol defensar.
- Raonaments: on s'exposen els **arguments** a favor de la tesi, reforçats, si pot ser, amb exemples o proves diverses.
- Conclusió: per **confirmar**, amb un breu comentari, la tesi inicial.

Per fer una bona argumentació cal tenir en compte que el text haurà de reunir les característiques següents:

- El vocabulari ha de ser clar i precís.
- Cal incloure les expressions d'acord o desacord amb la idea principal.
- Han d'haver-hi oracions complexes (causals, consecutives, finals...).
- S'han d'utilitzar els connectors adequats per marcar ordre, fer aclariments, exemplificar, continuar el tema i concloure.
- Es poden citar dades que aportin nous elements a l'argumentació.

.....
Practiqueu en parelles, tot fent una breu argumentació sobre algun d'aquests temes:

- a) Fer esport és una activitat molt sana en l'adolescència.
- b) És possible fer els deures diaris connectat al msn.
- c) Els estudis no serveixen per a res.
- d) És millor ser fill únic.
- e) Els diners no donen la felicitat.

COM FER UN BON TEXT EXPOSITIU (fitxa de treball)

Un text expositiu s'utilitza per donar una informació de fets diversos o idees d'una manera objectiva i ordenada.

L'estructura que sol tenir és la següent:

- Presentació del tema i **enunciació** de les idees principals
- Desenvolupament. Explicació dels conceptes, amb **exemples**.
- Conclusió o síntesi, amb la **valoració** i el **resum** de les idees exposades.

Cal distribuir el text expositiu en diversos paràgrafs, i cadascun ha de contenir una o dues idees principals.

Les característiques que sol tenir un text expositiu són les següents:

- Els verbs estan conjugats en present d'indicatiu.
- El lèxic ha de ser precís, clar i entenedor. Cal utilitzar un vocabulari adequat al tema desenvolupat.
- No s'hi han d'expressar opinions pròpies ni sentiments. Ha de ser objectiu.
- La sintaxi ha de ser clara, tot ordenant els elements de les frases de forma coherent.
- Cal utilitzar correctament els connectors per enllaçar les idees amb ordre (*en primer lloc, a continuació, d'altra banda, per exemple, en conclusió...*).
- Si és escrit, pot anar acompanyat d'esquemes o dibuixos.

Abans d'escriure o exposar un text cal fer una planificació d'allò que direm, amb un esquema breu que ens permeti desenvolupar-ne les idees.

.....

Tria un tema que dominis, i fes-ne un text expositiu breu.

Alguns exemples: Estils musicals actuals / La Primària i l'ESO: semblances i diferències / Estat actual de la lliga de futbol de primera / Activitats d'estiu: ofertes / El llenguatge a internet / La comunicació virtual: blocs, xats,...